

UMUMIY O'RTA VA OLIY TA'LIM TIZIMIDA MILLIY MUSIQA MEROSI VOSITASIDA YOSHLARNING MA'NAVIY-ESTETIK TARBIYASINI TAKOMILLASHTIRISH

A.Muxammadaliyev

Buvayda tumani 25-maktab Oliy toifali musiqa fani o'quvchisi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy ish umumiy o'rta va oliy ta'lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma'naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirish masalasiga bag'ishlangan. Unda mavzuning dolzarbligi, nazariy-pedagogik mazmuni, umumiy o'rta va oliy ta'limdagi qo'llanish imkoniyatlari, zamonaviy metodlar hamda amaliy tavsiyalar tizimli ravishda yoritiladi. Tadqiqotning asosiy yondashuvi — musiqa ta'limida bilim, amaliy faoliyat, ijodkorlik, kommunikativlik va refleksiyaning yagona pedagogik jarayonda uyg'unlashtirishdan iborat. Taklif etilgan yondashuvlar ta'lim sifatini oshirish va bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Milliy musiqa merosi; ma'naviy tarbiya; estetik tarbiya; maqom; folklor; milliy qadriyat; musiqa ta'limi.

KIRISH

Umumiy o'rta va oliy ta'lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma'naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirish bugungi musiqa ta'limining muhim ilmiy-metodik masalalaridan biridir. Mavzuni umumiy o'rta va oliy ta'lim tizimi uzviyligida ko'rib chiqish ta'lim mazmunini zamonaviylashtirish, o'quvchi va talabaning faol ishtirokini kuchaytirish hamda bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish imkonini beradi. Konferensiya axborot xatida ushbu yo'nalishlar musiqa ta'limining dolzarb muammolari sifatida belgilangan. Shu sababli masalani nazariy tahlil, pedagogik shartlar va amaliy metodlar birligida o'rganish maqsadga muvofiq.

Milliy musiqaning tarbiyaviy salohiyati yo'nalishi umumiy o'rta va oliy ta'lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma'naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirishning amaliy mazmunini ochib beruvchi muhim tarkibiy qismidir. Bu jarayonda o'qituvchi avvalo ta'limiy maqsadni aniq belgilashi, keyin mazkur maqsadga mos faoliyat shakllarini tanlashi lozim. Musiqa ta'limining o'ziga xosligi sababli nazariy bilim amaliy tinglash, ijro, tahlil va ijod bilan bog'lanishi kerak. O'quvchi tayyor axborotni qabul qiluvchi emas, muammoni kuzatuvchi, tahlil qiluvchi va xulosa chiqaruvchi faol subyektga aylanganda kompetensiyaviy natija kuchayadi. Oliy ta'limda esa ushbu faoliyat bo'lajak o'qituvchining metodik qaror qabul qilish, darsni loyihalash, baholash va refleksiya qilish ko'nikmalariga ulanadi. Shuningdek, individual farqlarni hisobga olish, milliy musiqiy materialdan oqilona foydalanish va zamonaviy texnologiyalarni pedagogik maqsadga bo'ysundirish

mazkur yo‘nalishning samaradorligini oshiradi. Amaliyotda kichik loyiha, keys, mikro-dars, guruhli topshiriq, audio-video tahlil, portfolio va refleksiv savollarni qo‘llash mumkin. Bunda baholash faqat yakuniy mahsulotga emas, jarayon, mustaqillik, ijodkorlik, hamkorlik va o‘zgarish dinamikasiga ham qaratiladi.

Maqom san’atining ta’limiy imkoniyatlari yo‘nalishi umumiy o‘rta va oliy ta’lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma’naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirishning amaliy mazmunini ochib beruvchi muhim tarkibiy qismdir. Bu jarayonda o‘qituvchi avvalo ta’limiy maqsadni aniq belgilashi, keyin mazkur maqsadga mos faoliyat shakllarini tanlashi lozim. Musika ta’limining o‘ziga xosligi sababli nazariy bilim amaliy tinglash, ijro, tahlil va ijod bilan bog‘lanishi kerak. O‘quvchi tayyor axborotni qabul qiluvchi emas, muammoni kuzatuvchi, tahlil qiluvchi va xulosa chiqaruvchi faol subyektga aylanganda kompetensiyaviy natija kuchayadi. Oliy ta’limda esa ushbu faoliyat bo‘lajak o‘qituvchining metodik qaror qabul qilish, darsni loyihalash, baholash va refleksiya qilish ko‘nikmalariga ulanadi. Shuningdek, individual farqlarni hisobga olish, milliy musiqiy materialdan oqilona foydalanish va zamonaviy texnologiyalarni pedagogik maqsadga bo‘ysundirish mazkur yo‘nalishning samaradorligini oshiradi. Amaliyotda kichik loyiha, keys, mikro-dars, guruhli topshiriq, audio-video tahlil, portfolio va refleksiv savollarni qo‘llash mumkin. Bunda baholash faqat yakuniy mahsulotga emas, jarayon, mustaqillik, ijodkorlik, hamkorlik va o‘zgarish dinamikasiga ham qaratiladi.

Folklor qo‘shiqlari yo‘nalishi umumiy o‘rta va oliy ta’lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma’naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirishning amaliy mazmunini ochib beruvchi muhim tarkibiy qismdir. Bu jarayonda o‘qituvchi avvalo ta’limiy maqsadni aniq belgilashi, keyin mazkur maqsadga mos faoliyat shakllarini tanlashi lozim. Musika ta’limining o‘ziga xosligi sababli nazariy bilim amaliy tinglash, ijro, tahlil va ijod bilan bog‘lanishi kerak. O‘quvchi tayyor axborotni qabul qiluvchi emas, muammoni kuzatuvchi, tahlil qiluvchi va xulosa chiqaruvchi faol subyektga aylanganda kompetensiyaviy natija kuchayadi. Oliy ta’limda esa ushbu faoliyat bo‘lajak o‘qituvchining metodik qaror qabul qilish, darsni loyihalash, baholash va refleksiya qilish ko‘nikmalariga ulanadi. Shuningdek, individual farqlarni hisobga olish, milliy musiqiy materialdan oqilona foydalanish va zamonaviy texnologiyalarni pedagogik maqsadga bo‘ysundirish mazkur yo‘nalishning samaradorligini oshiradi. Amaliyotda kichik loyiha, keys, mikro-dars, guruhli topshiriq, audio-video tahlil, portfolio va refleksiv savollarni qo‘llash mumkin. Bunda baholash faqat yakuniy mahsulotga emas, jarayon, mustaqillik, ijodkorlik, hamkorlik va o‘zgarish dinamikasiga ham qaratiladi.

Tinglash–tahlil–ijro–ijod modeli yo‘nalishi umumiy o‘rta va oliy ta’lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma’naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirishning amaliy mazmunini ochib beruvchi muhim tarkibiy qismdir. Bu jarayonda o‘qituvchi avvalo ta’limiy maqsadni aniq belgilashi, keyin mazkur maqsadga mos faoliyat shakllarini tanlashi lozim. Musika ta’limining o‘ziga xosligi sababli nazariy bilim amaliy tinglash, ijro, tahlil va ijod bilan bog‘lanishi kerak. O‘quvchi tayyor axborotni qabul qiluvchi emas, muammoni kuzatuvchi, tahlil qiluvchi va xulosa chiqaruvchi faol subyektga aylanganda kompetensiyaviy natija

kuchayadi. Oliy ta’limda esa ushbu faoliyat bo’lajak o’qituvchining metodik qaror qabul qilish, darsni loyihalash, baholash va refleksiya qilish ko’nikmalariga ulanadi. Shuningdek, individual farqlarni hisobga olish, milliy musiqiy materialdan oqilona foydalanish va zamonaviy texnologiyalarni pedagogik maqsadga bo’ysundirish mazkur yo’nalishning samaradorligini oshiradi. Amaliyotda kichik loyiha, keys, mikro-dars, guruhli topshiriq, audio-video tahlil, portfolio va refleksiv savollarni qo’llash mumkin. Bunda baholash faqat yakuniy mahsulotga emas, jarayon, mustaqillik, ijodkorlik, hamkorlik va o’zgarish dinamikasiga ham qaratiladi.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar yo’nalishi umumiy o’rta va oliy ta’lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma’naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirishning amaliy mazmunini ochib beruvchi muhim tarkibiy qismidir. Bu jarayonda o’qituvchi avvalo ta’limiy maqsadni aniq belgilashi, keyin mazkur maqsadga mos faoliyat shakllarini tanlashi lozim. Musiqi ta’limining o’ziga xosligi sababli nazariy bilim amaliy tinglash, ijro, tahlil va ijod bilan bog’lanishi kerak. O’quvchi tayyor axborotni qabul qiluvchi emas, muammoni kuzatuvchi, tahlil qiluvchi va xulosa chiqaruvchi faol subyektga aylanganda kompetensiyaviy natija kuchayadi. Oliy ta’limda esa ushbu faoliyat bo’lajak o’qituvchining metodik qaror qabul qilish, darsni loyihalash, baholash va refleksiya qilish ko’nikmalariga ulanadi. Shuningdek, individual farqlarni hisobga olish, milliy musiqiy materialdan oqilona foydalanish va zamonaviy texnologiyalarni pedagogik maqsadga bo’ysundirish mazkur yo’nalishning samaradorligini oshiradi. Amaliyotda kichik loyiha, keys, mikro-dars, guruhli topshiriq, audio-video tahlil, portfolio va refleksiv savollarni qo’llash mumkin. Bunda baholash faqat yakuniy mahsulotga emas, jarayon, mustaqillik, ijodkorlik, hamkorlik va o’zgarish dinamikasiga ham qaratiladi.

Bo’lajak o’qituvchini tayyorlash yo’nalishi umumiy o’rta va oliy ta’lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma’naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirishning amaliy mazmunini ochib beruvchi muhim tarkibiy qismidir. Bu jarayonda o’qituvchi avvalo ta’limiy maqsadni aniq belgilashi, keyin mazkur maqsadga mos faoliyat shakllarini tanlashi lozim. Musiqi ta’limining o’ziga xosligi sababli nazariy bilim amaliy tinglash, ijro, tahlil va ijod bilan bog’lanishi kerak. O’quvchi tayyor axborotni qabul qiluvchi emas, muammoni kuzatuvchi, tahlil qiluvchi va xulosa chiqaruvchi faol subyektga aylanganda kompetensiyaviy natija kuchayadi. Oliy ta’limda esa ushbu faoliyat bo’lajak o’qituvchining metodik qaror qabul qilish, darsni loyihalash, baholash va refleksiya qilish ko’nikmalariga ulanadi. Shuningdek, individual farqlarni hisobga olish, milliy musiqiy materialdan oqilona foydalanish va zamonaviy texnologiyalarni pedagogik maqsadga bo’ysundirish mazkur yo’nalishning samaradorligini oshiradi. Amaliyotda kichik loyiha, keys, mikro-dars, guruhli topshiriq, audio-video tahlil, portfolio va refleksiv savollarni qo’llash mumkin. Bunda baholash faqat yakuniy mahsulotga emas, jarayon, mustaqillik, ijodkorlik, hamkorlik va o’zgarish dinamikasiga ham qaratiladi.

XULOSA

Natijalar shuni ko’rsatadiki, umumiy o’rta va oliy ta’lim tizimida milliy musiqa merosi vositasida yoshlarning ma’naviy-estetik tarbiyasini takomillashtirishni samarali tashkil etish yagona metod bilan emas, balki maqsad,

mazmun, metod, faoliyat, baholash va refleksiyaning tizimli uygʻunligi bilan ta’minlanadi. Umumiy oʻrta ta’limda bu yondashuv oʻquvchining musiqiy va umumiy kompetensiyalarini rivojlantirsa, oliy ta’limda boʻlajak pedagogning kasbiy tayyorgarligini kuchaytiradi. Shu sababli taklif etilayotgan metodik yoʻnalishlarni hudud, ta’lim bosqichi, oʻquvchi tayyorgarligi va mavjud resurslarga moslashtirib joriy etish lozim.

FOYDALANILGAN FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. Version 3. Paris: UNESCO, 2023.
5. Qobilova, E., xaydarova, i., & gulnora, r. (2026). Musika vositasida oʻrta sinf oʻquvchilarini milliy ruhda tarbiyalashning ilmiy-nazariy asoslari. Qdu xabarnomasi. ISSN:2181-1695
6. Qobilova, E. February 12. (2026). "Music pedagogy and youth education" 2(1), The First Turkological Congress – A 100-Year Historic Event (1926–2026) 28-31.
<https://www.wordlyknowledge.uz/index.php/congres/article/view/5302>
7. Qobilova, E. (2026). Umumta’lim maktablarida musika ta’limi jarayonida milliy ruhni shakllantirishning konseptual modeli <https://doi.org/10.5281/zenodo.18691754> 4(02), 44-49.
8. Qobilova, e. (2026). Globallashuv sharoitida musika ta’limi orqali oʻquvchilarda milliy oʻzlikni anglashni rivojlantirishning ilmiy asoslari, innovative academy <https://doi.org/10.5281/zenodo.18691688>
9. Qobilova, E. (2026). Milliy musika merosi asosida oʻquvchilarda milliy ong va milliy identitetni rivojlantirishning nazariy asoslari, innovative academy <https://doi.org/10.5281/zenodo.18691562> 1(1).
10. Qobilova, E.(2026) musika vositasida yoshlarni ma’naviy dunyoqarashini shakllantirishda alisher navoiy asarlarining ahamiyati. “Nizomiy va Navoiyning adabiy merosi: badiiy timsol va inson falsafasi uygʻunligi” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. Onloay konferensiya.
11. Rasulova H. N. “Pedagogical opportunities of applying clil technology in music education” noyabr. (2025) <https://worldlyjournals.com/index.php/> 655-660 bet.
12. Rasulova Homidabonu Nu’monxon qizi “Musika nazariyasini clil (content and language integrated learning) texnologiyasi orqali oʻqitish: metodik yondashuvlar va amaliyot”(2025) <https://doi.org/10.5281/zenodo.18154327> 11-13
13. Rasulova Homidabonu Nu’monxon qizi.” Musika nazariyasi oʻqituvchilarini innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish metodikasiga tayyorlash”. (2026) 8-jild 2-son 13.02.2025 128-131.bet
14. Rasulova Homidabonu Nu’monxon qizi.(2024). “The concept of musical thinking and its content” volume. 7, issue 01, 216-219 bet.
15. Rasulova H.N.(2025) “Bolalar musika va san’at maktablarida musika savodxonligi (musika nazariyasi) fanini rivojlantirishning nazariy metodologik asoslari. Oak maqola“masters”109/ 111 bet.